

stämningar, tala sitt eget språk, kan man vara viss om att han icke så suveränt hade kunnat föra sitt verk till slut utan en varm kärlek till sin uppgift. Redan nu, innan den avslutande tredje delen föreligger, kan man om Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa använda borgmästaren C. C. Hallings uttryck om enskiftet i Skåne: storverket är fullbordat.

Gustaf Utterström.

DAGENS FRÅGOR

Stockholm 21 april 1951.

Bankodechargen i riksdagen. Frågan om riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning under föregående år kom starkt i skymundan under riksdagsdebatten om ansvarsfrihet för fullmäktige till följd av debattens utvidgning att omfatta hela den ekonomiska politiken. Detta beklagas förmodligen inte av dem, som förfäktat uppfattningen om riksbankens hjälplöshet inför den ekonomiska utvecklingen och de penningvårdande myndigheternas begränsade ansvar för penningvården. Men liksom det har sina risker för penningvärdet och mycket annat att skatter, löner och andra omkostnader övervältras, har det också sina risker, att ansvaret för kronan övervältras från myndigheterna till riksdagen och denna tar på sig detta, ty därifrån övervältras det på svenska folket och blir anonymt. Det rent tekniska ansvaret för att efterleva gällande lag och följa givna direktiv, åtminstone där de senare äro fullt tydliga bör dock läggas, där det hör hemma. Det kan inte hjälpas, att frågan om detta tekniska ansvar sköts i bakgrunden för ett politiskt ansvar på de styrande i allmänhet genom debattens förvandling till en ekonomisk diskussion.

Ändock är det ett par saker vid tillkomsten av bankoutskottets dechargeutlåtande, som äro så pass graverande, att de böra påtalas. Det är ett ovedersägligt faktum, att lagen om maximering av sedelutgivningen överträdades. Någon som helst svårighet att i affärsbankerna få upplåna 13 miljoner kronor i sedlar fanns inte. Inte desto mindre underlät riksbankens ledning detta. 1950 års bankoutskott uttalade vidare i sina direktiv till riksbanken, att en tillräckligt stram kreditpolitik borde föras i samband med övergången till fria avtalsrörelser på arbetsmarknaden. Den 1 december 1950 höjdes diskontot med en halv procent, men under sista kvartalet fick

Dagens frågor

penning- och kapitalmarknaden ett tillskott på i runt tal 600 miljoner kronor från riksbanken. Det må i viss mån vara en politisk bedömningsfråga, hur strängt direktiven bort följas, och hur stram kreditmarknaden bort hållas. Utskottsmajoriteten försvarar den förda politiken med den motiveringen, att räntan eljest fortsatt uppåt. Inom parentes sagt är det värt att notera, att folkpartireservanterna uttala som sin mening, att det priset bort betalas. Men en sak bör i detta sammanhang utsägas, när det som bevis för påståendet om räntans verkningslöshet, pekas på den fortgående inflationen, att verkan av en räntehöjning mycket effektivt kan göras om intet på det sätt, som nu sker. Avsikten med en högre ränta är att minska den utelöpande penningmängden, men om denna bara fylls på från den sedelutgivande instansens sida blir ju resultatet inte det önskade, men det är inte räntevapnets fel. Dess största betydelse, sådana som förhållandena nu äro, är att åtminstone bidra till att vidmakthålla sparandetanken.

Västeuropas försvar. Planerna för Västeuropas försvar ha nu börjat konkretiseras. Den väldiga och för fredsförhållanden unika upp-rustningsvåg, som snart efter Koreakrigets utbrott avlöste det tidigare slappa »låtgå-systemet» ger visserligen påtagliga resultat först på tämligen lång sikt, men den ger dock fast underlag för planläggning och andra förberedelser. Ingen stat väster om järnridån är oberörd av denna nya realistiska inställning till världsläget, ny dock endast i Väst — i Öst råder alltsedan det andra världskriget krigshushållning med markant kraftsamling på det totala krigets behov. Så gå jordens folk med öppna ögon in i en ny rustningskonjunktur, vars första resultat äro för alla märkbara i prisstegringar, varuknapphet, handelsrestriktioner och på många håll redan sjunkande levnadsstandard. Det är bittert tragiskt, att man sent omsider har nödgats konstatera, att förhandlingsvägen, inom och utom FN, nu som så många gånger tidigare har visat sig otillräcklig eller oframkomlig. Det krigströtta Väst har av motparten tvingats in på den enda väg, som inte syntes leda till defaitism och uppgivelse. Parollen från de minnesvärda dagarna omedelbart efter överfallet på Sydkorea går nu igen över hela fältet: Hårt mot hårt, anfall kommer att mötas av målmedvetet försvar och, efterhand som styrkan växer, av motanfall.

Folken i Väst syfta till något reellt i sina nya försvarsansträngningar — den tyngande osäkerheten och fruktan skall genom dem avlösas av *säkerhet*. Men det är en lång och mödosam väg dit. Och alltjämt stapplar en del i tvekan om riktningen eller i strävan att undkomma bördorna. Alla — utom Schweiz och Sverige — ha därjämte gjort sina egna ansträngningar beroende av hjälp från USA. Ett effektivt försvar av Västeuropa står och faller med USA:s insats.

Försvaret är numera, mindre än någonsin, begränsat till de rent militära åtgärderna. Det totala försvaret kräver en samordning av politiska, ekonomiska, psykologiska faktorer med civilförsvaret och

det militära försvaret. Denna samordning, som redan är praktiskt genomförd i det diktaturstyrda Öst, befinner sig ännu i de förberedande stadierna i Väst. Atlantunionen omsluter visserligen 12 stater, men alltså stå väster om järnridån Sverige, Schweiz, Eire, Spanien, Grekland, Turkiet, Titos Jugoslavien, Västtyskland och de västmakts-ockuperade delarna av Österrike utanför. Redan denna uppräkningsvisar klart, vilka svårigheter som ännu återstå.

Ekonomiskt råder alltså det »allas krig mot alla», som alltid har kännetecknat det västliga Europa. Om svårigheterna inom detta område ge redan förhandlingarna om tullunion och annan ekonomisk samordning i Norden en ganska nedslående fingervisning. Marshallhjälpen har emellertid under sin korta tillvaro hunnit visa, att praktiska möjligheter finnas och vänta på att bli realiserade. Och Schumanplanen, som just har godkänts och undertecknats i Paris, är ett realistiskt förebud till än vidare åtgärder.

Psykologiskt är dagsläget knappast gynnsamt. Mot den sammansvetsande kommunistiska ideologien har Väst inte mycket att erbjuda — mest kanske den negativa fruktan för morgondagen, för något värre. Och alltså får inom nästan alla länder den kommunistiska femtekolonnen driva sitt förrädiska spel. Kraftåtgärder på just den punkten ha visserligen vidtagits på sina håll, Grekland, Turkiet, Schweiz, Spanien och senast i någon mån Frankrike, men i två av de folkrikaste länderna, Italien och Frankrike, stå arbetarmassorna splittrade med förlamande procentsiffror (Frankrike omkring 30 % av de röstande) för kommunisterna. Här behövs åtgärder, nu och på alla områden — någonting i stil med vad *James Burnham* föreslår i sin bok *Kommunismens kommande nederlag*. Om de psykologiska svårigheterna kunna övervinnas, blir framgång naturlig och säker även på de andra sektorerna.

Civilt försvaret har haft trögt före i nästan alla länder. Vad man med möda hade byggt upp under kriget, lät man ofta därefter förfalla. Och i trängseln med andra krav kommer det lätt nog på sladden. Det är förklarligt med tanke på den storleksordning och svårighetsgrad, som dessa problem ha fått i atombombens tidevarv. Men det är därför inte försvarligt. De kanske svårast utsatta länderna, England, Holland, Belgien, ha dock liksom Schweiz och Sverige gripit sig verket an. Att stora brister återstå på detta område är emellertid alltför uppenbart, även om det såvitt man vet inte står mycket bättre till på andra sidan järnridån. Där är dock den speciella risken för sabotagekrigföring måhända mindre.

De rent militära försvarsåtgärderna väcka större uppmärksamhet än andra. Det är också inom detta område, som de största framstegen gjorts. Krigsindustrien är partiellt »pådragen» i USA, Canada, Storbritannien, Holland, Belgien, Frankrike och Schweiz. Vapenhjälpen till Atlantpaktstaterna har växt från en tveksam och föga effektiv början till en strid ström av fartyg och flygplan över Atlanten. Utbildningsarbetet — som kräver lång tid, särskilt när det gäller befälet och de tekniska specialisterna — har överlag effektiviserats. De förlängda utbildningstiderna för de värnpliktiga (12 månader för Norge

Dagens frågor

och Danmark, 18 för Holland och Portugal, 24 eller mer för de övriga — utom Sverige med 9!) visa en realistisk bedömning och vilja till uppoffring och insats. Men alltjämt är antalet disponibla krigsorganiserade armédivisioner beklämmande litet gentemot den hotfulla överlägsenheten inom Sovjetunionen och dess satellitstater i Europa — sammanlagt minst 200 divisioner. När general Eisenhower den 1 april tog befäl över Atlantunionens samtliga stridskrafter i Västeuropa, kunde han inte »räkna in» mer än 9 markdivisioner. Härtill kommer visserligen ett betydande antal (omkring 75) i Turkiet, Jugoslavien och Spanien, men dessa äro dels bundna för lokala uppgifter eller av andra skäl icke disponibla, dels tämligen omodernt utrustade. Det kommer därför att ta lång tid — minst fram till slutet av 1953 — innan de 40 elitdivisioner bli en realitet, som bedöms nödvändiga för att med utsikt till rimlig framgång upptaga ett försvar av Rhenlinjen. Ett ytterligare dröjsmål har uppstått genom att frågan om Västtysklands upprustning har skjutits på framtiden — på grund av alltför stora meningsskiljaktigheter. Och under tiden råder osäkerheten i Europa — och världen. USA:s överlägsna krigspotential och atombomber kunna då inte skydda Västeuropa mot en förödande ockupation, om kriget kommer.

I känsla av att tiden hastar ha inom Västeuropas stater väldiga belopp anslagits för försvarsändamål, dock ingalunda i likvärdiga proportioner och mångenstädes mot stora motsträvande minoriteter. Men ett par siffror äro talande nog i sin väldighet, USA:s inemot 275 miljarder svenska kronor för nästa budgetår, Storbritanniens 22 miljarder och det lilla lättförsvarade Schweiz' extraanslag på 1 400 miljoner francs.

Västeuropas försvar innesluter en mångfald ytterst svårbemästrade problem. Här ha de endast kunnat antydast. Mera står att läsa i den rikt flödande litteraturen på området, t. ex. *Liddell Hart: Västerns försvar*, generalöverste *Guderians* *Kann Westeuropa verteidigt werden?* och *So geht es nicht!*, generalmajor *Fullers* *How to defeat Russia* samt *Defence in the cold war*, en aktuell utredning av en studiegrupp inom Royal Institute of International Affairs.

Fackförenings- Herr Väinö Tanner, ännu för några år tillbaka det **makten i Finland.** socialdemokratiska partiets ledande man i Finland, höll den 8 april ett politiskt föredrag i Lahtis. Enligt det referat, som fanns i partiets huvudorgan i Helsingfors, var talet prägladt av optimism beträffande landets ekonomiska framtidsutsikter. Produktionen har vuxit, hemmaindustrin har nått resultat, som vida överträffar det sista fredsårets prestationer, och exportindustrin uppvisar glädjande goda siffror. Men denna bild har inte någon motsvarighet på det statsfinansiella området, klagade hr Tanner. Inflationen har gått härjande fram, vilket kommer till uttryck i levnadskostnadernas ökning, penningvärdets fall och budgetens svällande siffror. Huru skall detta förklaras? Hr Tanner svarade: På alla håll vädjar man till staten. Det anses att man ur statens pung kan få hur mycket pengar

som helst. Ingenting kan åstadkommas utan statens stöd. Staten har på detta sätt blivit ett slags vårdinrättning. Hälften av alla utgifter får redan nu formen av understöd. Medborgarna förstå väl, att detta inte är någon sund utveckling, men det synes vara svårt att få till stånd en spärr i riksdagen, av vars beslut allting till sist beror.

Denna hr Tanners karaktäristik av läget har knappast blivit motsagd. Man må ha vilken mening som helst om hr Tanners utrikespolitiska förhållanden under kriget, så är det dock en obestridd sanning att han bättre än de flesta känner penningvårdens problem och Finlands ekonomiska resurser. När det gäller frasfria bedömningar av folkhushållningens möjligheter finns det få i Finland, som kan jämföras med hr Tanner, framgångsrik som kooperatör och klart syns som finansminister. Till Finlands olyckor under de senaste åren måste man också räkna den, att tvenne sådana kapaciteter som förre statsbankschefen Risto Ryti samt hr Tanner inte kunnat påverka den ekonomiska politiken; därmed är intet omdöme fällt om deras roll som utrikespolitiker.

Som den erfarna politiker hr Tanner är, vet han givetvis mycket väl, vilka de svårigheter äro, som hindra riksdagen att sätta spärr för den olyckliga utvecklingen. De svårigheterna är Finland inte ensamt om, men de äro måhända mera framträdande än på andra håll i Norden. Att det förhåller sig så, beror i sin tur på att Finland haft och fortfarande har vissa plikter att fylla, som binder dess händer. Mest har krigsskadeståndet betytt i detta avseende. Den riksdag, av vars beslut allting till sist beror, enligt hr Tanner, är i själva verket omgärdad av organisationer, som hindrar dess rörelsefrihet. Då man tillmätt fackföreningsvalen i april en nästan lika stor betydelse som riksdagsvalen i juli, har detta sin förklaring i att Finland realiter har två regeringar och två riksdagar. Vid sidan av den regering och den riksdag, som grundlagen känner, har man den fackliga landsorganisationens (FFC:s) arbetsutskott och dess representantskap. Dessa organ utveckla en suveränitet, gentemot vilken de av regeringsformen nämnda statsmakterna te sig rätt kraftlösa. Det var dock ett ur den parlamentariska demokratins synpunkt beklämmande skådespel, då riksdagen i augusti 1950, efter att ha blivit kallad till ett extra sammanträde, nödgades sitta överksam i väntan på det svar, som de fackliga maktutövarna behagade ge. Två gånger under fjolåret ställdes staten inför generalstrejkshot och tvangs till eftergifter, som under andra förhållanden inte hade gjorts. I mars detta år höll hela utrikeshandeln på att avstanna till följd av att ett hundratal man på de statliga isbrytarna krävde förmåner (bl. a. fri införsel av vissa kvantiteter kaffe), som regeringen enligt lagens bud var förhindrad att medge. Då ett par veckor senare de som lokförare vikarierande eldarna för sig och sina familjer fordrade fribiljetter i andra klass på tågen, framkallade detta svåra trafikrubbingar.

Det märkliga med de antydda arbetskonflikterna, liksom med oron på arbetsmarknaden överhuvud taget, har varit att den fackliga aktiviteten varit riktad mot staten, alltså mot statliga företag eller mot statliga direktiv. Sådana som Finlands ekonomiska skuldförbindelser

Dagens frågor

till Ryssland är, får helt enkelt inte någon viktigare del av den industriella produktionen upphöra. Historien om löneutvecklingen i Finland innehåller också ett kapitel om det tvång, som skadeståndsindustrierna stått inför, att till varje pris vara i funktion. Det kan alltså inte heller tänkas, att arbetsgivarna, i syfte att stå fackföreningskraven emot, skulle lockouta sina arbetare. Ännu mindre tänkbart är, att staten skulle utfärda lockouthot till följd av fackförarnas manövrer. Visserligen kan det sägas, att jordbruksproducenterna med sina starka organisationer också kringskära riksdagens makt. Det har ibland antytts från jordbrukarhåll, att man kommer att inställa produktionen och distributionen av livsmedel, men längre än till antydningar och i enstaka fall hotelser har man inte gått. De hotelser, som tjänstemännen uttalat för att få sina löner höjda, ha aldrig förverkligats i nämnvärd utsträckning; det är blott då statens lokförare, eldare och isbrytarbesättningar ställt ultimata, som samhället vållats förfång. När fackorganisationerna sätta sig i rörelse, betyder det föga vad regeringen och riksdagen anser. Det finns också fackförbund, som inte fråga efter vad landsorganisationens högsta ledning menar.

Nämnda ledning har även i viss mån varit förlamad i sin maktutövning gentemot de olika förbunden. Socialdemokraterna, som förfogat över 7 platser av 12 i FFC:s arbetsutskott, ha fått lov att ägna sina krafter åt kampen mot kommunisterna, som understött varje aktion, varje hotelse, varje framstöt och varje yttring av missnöje. Om inte fackförningsvalen varit så nära förestående, är det möjligt att den socialdemokratiska majoriteten mera stått på sig än den gjort gentemot de av kommunisterna uppmuntrade strejkerna och avtalsbrotten. Nu har denna majoritet känt sig stå inför nödvändigheten att blunda inför det ofog som bedrivits och t. o. m. ge det sin välsignelse.

På bredden av det parlamentariska underlag, som den andra ministären Kekkonen har, kan man inte klaga. De enskilda ministrarna äro som regeringsledamöter i allmänhet brukar vara. Men även om basen breddades ytterligare och regeringsuppsättningen fick en högre kvalitet, skulle detta inte i en hast hejda inflationen, stoppa löneökningen, avvärja prisstegringen och skapa den stabilisering, som alla säga sig önska. Förklaringen ligger i att riksdagen inte är en sådan instans, som hr Tanner yttrade, nämligen att det är den, av vars beslut allting till sist beror.

Presidentvalet i Förbundsrepubliken Österrike skall äga rum den 6 maj. På grund av den dåvarande presidenten dr Karl Renners höga ålder (han hade den 31 december firat sin 80-årsdag, för resten under stora hyllningar från hela den västliga världen) hade det funnits all anledning att sätta i gång med förberedelserna för nyval redan före hans död. Ty detta skulle ha ägt rum i höst, då Renners ämbetslid skulle ha utlöpt. Men det skedde ej.

Meningsstriden om direkt folkval eller parlamentval.

Sålunda såg man sig plötsligt ställd inför frågan, *hur* valet skulle genomföras. Givetvis finnas klara bestämmelser därför uppdragna i författningen. I enlighet med dem skall förbunds-presidenten tillsättas direkt av folket. Men hittills har ingen statschef valts på detta sätt. Till en början fanns det överhuvud taget ingen egentlig president, emedan den 1918—1919 tongivande socialdemokratin ansåg institutionen alltför autoritär. Först den konstitution, som tillkom hösten 1920 i den då nykonstruerade förbundsstaten, vilken kom att bestå av 9 länder, föreskriver, att förbunds-församlingen (Bundesversammlung) skall tillsätta förbunds-presidenten på 4 år. Förbunds-församlingen utgör en sammanslagning av nationalrådet (Nationalrat) och förbundsländernas representation, förbunds-rådet (Bundesrat), och sammanträder enbart för detta ändamål. Först ändringen av författningen 1929 föreskrev i samband med en utvidgning av förbunds-presidentens funktioner utöver de rent representativa, att denne framdeles skulle väljas vart sjätte år direkt av folket. Därmed menas alla till nationalrådsvalet röstberättigade män och kvinnor. Samtidigt fastslogs valplikt för presidentvalet. Detta till trots företogs det även därefter tvänne gånger genom förbunds-församlingen. Det första undantaget daterar sig från 1931, ej lång tid efter lagändringen, och det andra kom 1945. Under de kaotiska förhållanden, som då rådde ett knappt halvår efter krigsslutet, kunde man inte ånyo sätta igång den stora och vidlyftiga apparat, som ett folkval innebär, i all synnerhet som de allmänna valen till nationalrådet ägt rum den 25 november s. å. Den 20 december 1945 valdes dr Karl Renner med 204 röster av de 205, som då avgavs i förbunds-församlingen. Detta skedde liksom 1931 på grundval av lagar, som tillkommit författningsenligt in casu.

Man röjer ingen hemlighet, när man säger, att man även denna gång i koalitionspartiernas kretsar — österrikiska folkpartiet och socialdemokratin — varit mycket böjd för att skapa en ny lag, enligt vilken presidentvalet skulle ånyo överflyttas till förbunds-församlingen. I detta sammanhang må nämnas, att de bägge koalitionspartierna inneha 143 platser av nationalrådets 165. Orsakerna att denna lag ej tillkom torde ha varit både rent inrikespolitiska överväganden och sådana i förhållandet till ockupationsmakterna. Inrikespolitiskt ligger saken så till, att koalitionen mellan de båda så heterogena partierna visserligen anses som ofrånkomlig men ingenstädes är omtyckt. Särskilt på borgerligt håll förebrås folkpartiets ledning inte blott av den i partihänseende oberoende pressen utan även av egna tidningar i landsorten för att partiet, ehuru det starkaste, i alltför hög grad överlåter den ekonomiska politiken åt socialdemokraterna.

Visserligen behövdes även för genomförandet av detta val en lag i procedurfrågor, eftersom denna lag 1945 inte hade övertagits från första republiken. Men angående en sådan lag behövde man inte frukta några svårigheter från ockupationsmakternas sida. Ty lagar, som inte ha författningsskarakter, träda i kraft, ifall det allierade rådet inte inom 31 dagar inlägger sitt veto. Härför erfordras emellertid

Dagens frågor

majoriteten av rådet, som dock knappast kan ernås i följd av den förevarande politiska grupperingen. Men för att en författningslag skall komma till stånd fordras uttryckligt medgivande av varje ockupationsmakt. En grundlagsändring har givetvis alltid grundlagskaraktär. Det spelar härvidlag ingen roll, om ändringen gäller för alltid eller för ett engångsfall. Man ville inte ge ryssarna möjlighet att förhindra tillkomsten av en sådan lag. Hur rätt man hade med detta övervägande, visade sig däri, att Sovjets företrädare i det allierade rådet ville se den ovannämnda lagen i procedurfrågor förkastad. Grundlagen av 1929 var »fascistisk», hette det med ens, oaktat att ryssarna samtyckt till den i 6 års tid och även tillstyrkt alla de akter, som på denna grund följde i lagstiftning och förvaltning. Gentemot lagen i procedurfrågor blev detta visserligen endast en platonisk förklaring. En grundlag hade ryssarna däremot — med motsatt motivering — förhindrat. Man hade i onödan blamerat sig och hade varit tvungen att börja om igen från början.

Kandidaturerna för presidentvalet.

Med hänsyn till den ovan nämnda fristen på 31 dagar för de allierade och den i den österrikiska lagen själv föreskrivna fristen för att säkra upprättandet av vallistorna i laga ordning fanns inget tidigare datum för valet än det redan nämnda 6 maj. Vald blir den kandidat, som samlar mer än hälften av alla giltiga avgivna röster. Kommer ingen sådan majoritet till stånd så äger ett nytt val rum. Därvid räknas blott rösterna för kandidaturerna av de bägge grupper, vars kandidater vid första valet samlat de största röstetalen. Personerna själva kunna dock mellan första och andra valdagen utbytas av de två starkaste grupperna, under nuvarande förhållanden alltså av österrikiska folkpartiet och socialistiska partiet.

Häri genom kommer valet att arta sig till en duell mellan det konservativa folkpartiets kandidat dr Heinrich *Gleissner*, landshövding i Oberösterreich och socialistiska partiets kandidat dr h. c. Theodor *Körner*, borgmästare i Wien.

Utom dessa båda huvudkandidater ställa dr Burghard Breitner och Gottfrid Fiala upp. Den sistnämnde är kommunisternas kandidat. Han har tidigare varit pamp inom metallindustriarbetareförbundet, men fräntogs sina funktioner där på grund av sin hållning vid de kommunistiska oroligheterna i oktober förra året. Hans kandidatur har ingen större betydelse och torde inte ens i ryska zonen kunna samla mer än några få procent. — Breitner är professor vid medicinska fakulteten vid Innsbrucks universitet. Hos den stora allmänheten skaffade han sig berömdhet genom sin uppoftande insats som läkare för de österrikiska och rikstyska krigsfångarna i Ryssland under första världskriget. I denna sin verksamhet kom han även i kontakt med »Sibiriens ängel» Elsa Brändström.

Hade inte de oavhängigas förbund partiofficiellt bestämt sig för den sist uppställda kandidaturen Breitner, så hade chansen varit stor för Gleissner att vinna en stor del av de röster, vilka avgåvos för

VdU vid valet till nationalrådet den 9 oktober 1949 och därigenom hade han ernått mer än 50 % av alla avgivna röster. För folkpartiet saknades vid sistnämnda val nämligen endast 250 000 röster till den absoluta majoriteten och VdU hade sammanlagt 489 000 röster. Valplikten torde inte komma att medföra några större förskjutningar, då ju valdeltagandet även vid nationalrådsvalen uppgick till inte mindre än 97 %.

Men i en andra valomgång torde Gleissner med sannolikhet gå om Körner i avsevärd grad — en utväxling av kandidaterna är mycket osannolik —, alldenstund de oavhängigas förbund är synnerligen välorganiserat just i Oberösterreich och Gleissner har skaffat sig stor popularitet i landsdelens vidaste kretsar genom sin framgångsrika verksamhet som landshövding. Dessa framsteg vann han under de mycket svåra förhållanden, som hängde samman med omvandlingen av Oberösterreich till ett industriland från att huvudsakligen ha varit ett jordbruksland. Provinshuvudstaden är som bekant Linz, där bl. a. Herman Göringwerke fortfarande finns, visserligen under namnet VOEST — Vereinigte Oesterreichische Stahlwerke. — Gleissner är dessutom mycket omtyckt av de många sudettyskar, som slagit sig ner inom Oberösterreich och vilka på grund av sin flitiga och initiativrika verksamhet liksom sin yrkesskicklighet till största delen fått österrikiskt medborgarskap. För övrigt har Gleissner också tillbragt den första delen av sin studietid, den som inföll före det första världskriget, vid det tyska universitetet i Prag. I kriget deltog Gleissner som officer, medan han under det senaste världskriget av nazisterna blev kastad i koncentrationsläger och därigenom fick dela så många uppriktiga österrikares öde. Betecknande för Gleissners koncilianta väsen är exempelvis, att han står i de hjärtligaste relationer till den socialdemokratiska borgmästaren i Linz dr Koref, vilken för övrigt ofta nämnts som kandidat för sitt parti, innan Körner slutligen nominerades.

Körners 78-årsdag infaller före valdagen 6 maj, vilket innebär, att han är 20 år äldre än Gleissner. Han är en ättling till den tyske diktaren med samma namn, som stupade 1813 under frihetskriget mot Napoleon. Under första världskriget var han generalstabsofficer i den österrikisk-ungerska armén och befordrades till sist till general. Som Wiens borgmästare vann Körner stor popularitet långt utöver det socialdemokratiska partiet, även om det på många håll väckte förvåning, att han, som anslöt sig till socialdemokratin efter 1918, nedlade en särskild energi med att organisera partiets mycket vänsterbetonade halvmilitära trupp »Republikanischer Schutzbund».

Utrikespolitiskt kan man inte urskilja några nyanskillnader mellan de båda huvudkandidaterna. För bägge är Österrikes hemvist i den västerländska kulturkretsen en självklarhet och landets slutgiltiga befrielse en hjärtesak. Gleissner är till sin livsåskådning kristen, även om han inte är dogmatiskt bunden. Han tillhör Caux-rörelsen för moralisk upprustning och befann sig just vid tidpunkten för Renners död på rörelsens kongress i Washington.

Vid österrikiska folkpartiets riksstämman i början av mars i Salz-

burg, där Gleissner officiellt utsågs till partiets kandidat vid presidentvalet, sökte han själv med följande ord karaktärisera sin verksamhet som landshövding:

»Vi ha försökt att göra politik utan hysteri och gå måttets och mittens väg.» Häri ligger en direkt hänsyftning på den ekonomiska liberalismens förgrundsgestalt, den bekante sociologen Wilhelm Röpke i Genève, vars senast utkomna bok bär titeln »Mass und Mitte».

I följd av de båda huvudkandidaternas ridderliga sinnelag kommer det väl inte bli svårt att följa den överenskommelse, som de bägge stora partierna ingått. Den innebär, att man blott skall propagera för den egne kandidaten och inte mot de andra partiernas män. Den, som blir segerherre, skall inte vara president för sitt parti utan en hela folkets man.

Kinesisk propaganda. Knappt mer än ett år efter sin tillblivelse, finner sig den nya kommuniststaten i Kina invecklad i ett allvarligt utländskt krig i stor skala, även om detta inte officiellt kallas för krig. Det är säkerligen ett mycket svårt problem för de maktägande i Peking att kombinera den oerhörda kraftutveckling på alla områden, som kriget måste medföra, med nödvändigheten av att stabilisera sitt välde över hela landet. Den nya regimens fiender såväl inom som utom landet hoppas naturligtvis på att detta problem skall bli Pekingregeringen övermäktigt, och att kriget sålunda kommer att sluta av sig självt tack vare inre stridigheter. Men än så länge har man inte sett några tecken härtill: de kinesiska divisionerna fortsätter att strömma in över gränsen till Manchuriet, och den högsta ledningen tycks inte ta någon hänsyn till att de tydligen ganska hastigt konsumeras tack vare sin rent vapentekniska underlägsenhet. Oppositionen inom landet tycks bli allt mer och mer hänsynslöst nedtryckt med metoder, vilka i effektivitet lämna föga övrigt att önska.

Det är svårt att för närvarande bilda sig en rätt uppfattning om vad som nu försiggår i Kina. Det är emellertid möjligt att få vissa vägledande upplysningar, nämligen genom den officiella propagandan i radio och press samt från flyktingströmmen till Hongkong. Den officiella propagandan från Peking alltsedan Koreakrisens början har gått efter kända linjer. Den har hela tiden åberopat fullständigt felaktiga historiska fakta genom att anklaga USA som angriparen i Korea, och genom att påstå att Formosas »neutralisering» är ett intrång i kinesisk suveränitet. Sin slutliga formulering fingo dessa anklagelser genom det tal, som den kinesiske kommunistdelegaten general Wu Hsiu-chuan höll inför säkerhetsrådet den 28 november förra året. Fastän Kommunistkina icke är medlem av FN hade han blivit inbjuden dit för att förklara landets ingripande i konflikten, naturligtvis under förhoppning om att härigenom få en personlig kontakt för fredsförhandlingar. General Wu föreslog i stället säkerhetsrådet, att USA skulle förklaras som angripare, och följaktligen ådömas plikten att ge sanktioner och att omedelbart dra tillbaks alla trupper från Korea. Förslaget kunde naturligtvis inte tas upp av

säkerhetsrådet. General Wu reste då hem och tog med sig ett annat långt tal, som han ämnat hålla inför säkerhetsrådet, men aldrig fick tillfälle till. Det påstås, att han delade ut kopior av det till rådets medlemmar, men det har veterligen icke publicerats — annat än i Kommunistkina. Där har det emellertid i pressen fått vidsträckt publicitet som bevis på den förfärliga amerikanska imperialismens ingrepp i Kinas inre förhållanden.

Detta tal går, i grova lögnar och halvsanningar, än längre än det som hölls inför rådet. Det kan vara av intresse att citera en del av de värsta som bevis på vad det kinesiska folket för närvarande får veta om USA och dess politik. Talet börjar med en lovsång över Sovjetryssland och dess »traditionella» vänskap med det kommunistiska Kina. Det fortsätter med en polemik emot den amerikanske delegaten Dulles, vilken erinrar om den verkliga existerande traditionella vänskapen mellan USA och Kina. Denna vänskap har bland annat tagit sig uttryck i den diplomatiska hjälp, som Kina icke mindre än tre gånger erhållit emot den japanska aggressionen redan innan det sista världskriget. Först beträffande de s.k. 21 fordringarne under Yuan Shih-kais tid, sedan vid Washingtonkonferensen efter det första världskriget och till sist efter den japanska invasionen av Manchuriet år 1931. Allt detta har general Wu glömt att nämna; han påpekar endast att under de sista hundra åren har USA deltagit i den aggression, som inletts av speciellt Storbritannien, Frankrike och — icke minst Ryssland, och vilken kulminerade vid det s.k. boxarkriget 1900. Det var dessa makter som stodo i spetsen för aggressionen, varvid USA hela tiden spelade en underordnad roll. Vidare anklagas USA naturligtvis för att ha hjälpt Chiang Kai-sheks regering under inbördeskriget emot kommunisterna. General Wu ville till och med bland medlemmarna i säkerhetsrådet låta cirkulera fotografier av de amerikanska vapnen, som tagits av just dessa kommunister i krigsbyte, helt förglömmade att det var just dessa vapen som till sist underlättade deras seger. Och så följa naturligtvis beskyllningar om den militära hjälp, som fortfarande ges till den nationalistiska regeringen på Formosa. Den fruktansvärda amerikanska armé, som enligt general Wu finns där, består i själva verket av en del skrivare och chaufförer åt ett par militärattachéer.

Så fortsätter det långa talet sida efter sida med de löjligaste anklagelser, vilka man ju egentligen inte alls skulle behöva ta någon hänsyn till. Det skrämmande är emellertid, att det är detta som bjuds det kinesiska folket som hela sanningen, och det finns ingen, som vågar stå upp och avslöja de många lögnerna.

Den inrikes propagandan har mest koncentrerat sig på de våldsammaste angrepp på Mac Arthur personligen. De kinesiska kommunisterna anklaga mest denne för hans regim i Japan, där han i deras mening börjat bygga upp en ny armé, som så småningom skall överta den aggressiva politiken mot det nya Kina.

Vad som kommer ut av nyheter från det inre Kina genom Hongkong äro mest detaljer om den skräckregim, som numera utövas för att stävja all opposition. Man har infört systemet med s.k. »folkdöm-

Dagens frågor

fosterlandet, att organisera s. k. socialistisk arbetstävlan mellan kolchoser och kolchosbönder etc. (se »Rahva Hääl» den 15 december 1950).

För att fullgöra sina icke politiska uppgifter måste kolchosen därjämte föda de tjänstemän, som ej deltaga i det direkta jordbruksarbetet eller göra det bara vid enstaka kampanjaktioner. Bland dessa tjänstemän finnas t. ex. ordförande, viceordförande, lagerförvaltare, bokförare (dvs. förmän i ladugård och stall) etc.

En kader alldeles för sig bildar kommunistiska partiets funktionärer. Redan de s. k. centralkommittéerna disponera flera större byggnader i Tallinn, Riga och Vilnius med hundratals tjänstemän. I varje stad, köping och räjong har partiet sina lokala kommittéer, även dessa med ett stort antal tjänstemän. I Tallinns stadskommitté exempelvis kan tjänstemännens antal uppskattas till 200 à 300.

Genom den ovannämnda byråkratiseringen har uppbyggt ett nät av kommando- och rapportlinjer från diktaturen i Kreml till de minsta kolhosceller i de baltiska bygderna. Målet är att helt utplåna resterna av den forna självständigheten och lokala självstyrelsen — att helt inlemma Baltikum i Sovjet och därmed radikalt och på annat sätt än Peter den store skapa en rysk Östersjökust. Den baltiska tragedien visar vilket öde, som väntar Europas forna — och nuvarande — självständiga stater genom Sovjets fortsatta konsolidering av sin våldsmakt i östra Europa och hotande expansion mot väster. Även vårt land har anledning att ihågkomma den manande meningen: »Tua res agitur».